

Ribalta

Ribalta

Quaderns d'aplicació didàctica i investigació

15 IES Francesc Ribalta
Castelló de la Plana
Juny 2009

Consell de Redacció: Francesc Mallasén
Francisco Mezquita
Joan Peraire
Dolores Martí
Elena Sanchís
María José Ortiz
Marta Tirado
Melquíades Cutanda
Mercedes Ibáñez
Vicente Abril

Edita: IES Francesc Ribalta
Avinguda del Rei En Jaume, 35 · 12003 Castelló de la Plana
<http://www.iesribalta.net/revista>
revista@iesribalta.net
Disseny de la portada: María José Ortiz

ISBN: 978-84-692-2654-4
Dipòsit legal: CS-24-1994
Imprimeix: Gráficas Cremor

A la memòria de Charles Darwin (1809-1900)

DARWINISMO

Aquella garrapata
que se clavó en mi pecho
justo después de habernos conocido
podía haberme conducido
directamente a la muerte.

pero fue benigna

sólo me provocó una aparatosa infección local.

De modo
que debo estarle agradecida
«aunque mejor la matamos», dijo el médico.

Así es la vida
según *National Geographic*
y Darwin:
matar o morir.

Cristina Peri Rossi: *Estrategias del deseo*,
Barcelona, 2004, Lumen

Índex

- 9 Presentació
- 11 L'impacte ideològic del darwinisme • Josep L. **Barona**
- 17 Charles Darwin: vida, obra y curiosidades • José L. **Rodríguez Teatino**
- 33 ¿Darwinismo? ¿! por qué no wallacismo? • Magdalena **Ramos**, Carmen **Salvado** i Elvira **Traver**
- 43 Darwin i la geologia • Ferran **Aparici Monfort**
- 55 *Gymnentome pizcuetana* (Vilanova, 1859): 150 anys de la descripció del primer fòssil castellanenc • Enric **Forner i Valls**
- 65 L'any Darwin des de l'institut Francesc Ribalta • Francisco **Mezquita Broch**
- 71 Una troballa sorprenent • Diego **Ramia**
- 79 José Joaquín Lánderer: l'evolució d'un creacionista • Manuel **Canseco Caballé**
- 91 La introducció del darwinisme als Països Catalans: una aproximació històrica • Ferran **Conill**, Josep J. **Conill** i Anna Patricia **de Pablo**
- 125 Las influencias de las teorías darwinistas en la literatura española naturalista • Elena **Seder Gallego**
- 139 Darwin i la teoria de l'evolució en la publicitat contemporània • Joan **Peraire**
- 157 La evolución en las artes plásticas • Alicia **Cabrera** i Melquíades **Cutanda**
- 163 *Mono sapiens*, la teoria de l'evolució a l'escenari • Fàtima **Agut**
- 175 Darwin, la Filosofia y el Tribunal Supremo • Vicente **Abril**
- 183 L'evolució social hacia Internet • Manel **Canseco**
- 195 Màquines de supervivència • Pedro **Gómez**
- 197 Darwiniana • Ferran **Aparici**
- 199 Gattaca o la distopía de la evolución por selección artificial • Alejandro **Roselló**
- 203 A propósito de Darwin: recursos educativos • Sergio **Mestre**

Presentació

Consell de Redacció *

Amb aquest número 15, la revista *Ribalta* vol sumar-se als actes de commemoració del 150 aniversari de la publicació de *L'origen de les espècies* i al segon centenari del naixement de Charles Darwin, un dels científics més influents en el pensament contemporani. L'equip de redacció reconeix, d'aquesta forma, la importància d'un esdeveniment que ultrapassa de llarg l'àmbit de la biologia i que va tenir importants repercussions socials, ja que va projectar la llum del coneixement científic sobre zones de la cultura i del pensament que havien estat sotmeses a la tirania del dogma establert.

Conscients de la importància de l'obra darwiniana, hem preparat un número monogràfic dedicat a recordar la figura de Darwin, amb la voluntat d'oferir als lectors un producte ambiciós, tot i que som ben conscients dels límits del projecte i de les nostres pròpies limitacions. Ens agrada pensar, però, que la revista confirma les hipòtesis darwinistes, que és un organisme adaptat al medi, que intenta donar resposta a les necessitats de cada moment per adaptar-se a un món que evoluciona a una gran velocitat i que la voluntat de perfeccionament i d'innovació constant en són la columna vertebral.

Tot i que es manté l'essència de la revista —l'esperit crític, l'afany investigador, l'actitud inconformista i l'orientació didàctica—, amb aquest número especial hem tingut la sort de comptar amb un ample ventall de col·laboracions que aborden la figura i l'obra de Darwin des d'una àmplia perspectiva interdisciplinària, la qual cosa ofereix una pluralitat d'enfocaments i de punts de vista francament interessant. Aquesta pluralitat, que en la primera aproximació pot transmetre una sensació de manca d'unitat, configura, de fet, un mosaic constituït per peces diverses que té un cert interès i una certa gràcia.

Després del treball de Josep Lluís Barona, que obri el monogràfic, amb una reflexió panoràmica sobre la vida i l'obra de Darwin, la primera part inclou una sèrie de tres articles de caràcter biogràfic, que analitzen, respectivament, la trajectòria vital i intel·lectual de l'autor de la teoria de l'evolució (José Luis Rodríguez Teatino), el paper de la figura d'Alfred R. Wallace en la formulació de l'evolucionisme (Magdalena Ramos, Amalia Monfort, Carmen Salvado i Elvira Traver) i les aportacions darwinianes a l'estudi de la geologia (Ferran Aparici). Tot seguit, s'inclou un treball sobre la descripció del primer fòssil castellanenc, que, curiosament, va coincidir en el temps amb la publicació de *L'origen de les*

espècies. Finalment, aquesta primera part es tanca amb dues col·laboracions que presenten un parell de troballes excepcionals que relacionen l'IES Francesc Ribalta amb el llibre emblemàtic de Darwin (Francisco Mezquita) i amb el context històric i cultural de la Il·lustració, que va fer possible l'expansió social de la ciència durant el segle XIX (Diego Ramia).

A continuació, el monogràfic inclou un segon bloc de treballs que reflexionen sobre la influència immediata del darwinisme en la societat espanyola dels segles XIX i XX. El primer és un interessant estudi sobre l'evolució intel·lectual de José Joaquín Lánderer, que deriva del creacionisme inicial cap a postures clarament evolucionistes (Manuel Canseco Caballé), mentre el segon analitza l'impacte que va suposar la introducció del darwinisme als Països Catalans (Ferran Conill, Josep J. Conill i Anna Patrícia de Pablo) i el tercer és un estudi de la influència de les teories darwinistes en el naturalisme literari (Elena Seder).

Finalment, el tercer bloc, inclou un conjunt d'articles que analitzen l'impacte de la teoria de l'evolució i la figura de Charles Darwin sobre la cultura actual, tot focalitzant l'atenció en el discurs de la publicitat (Joan Peraire), en les arts plàstiques (Alicia Cabrera i Melquíades Cutanda), en el món del teatre (Fàtima Agut), en l'àmbit jurídic i educatiu (Vicente Abril) i en els canvis socials provocats per l'aparició d'Internet (Manel Canseco).

La revista es tanca, com sempre, amb les pàgines dedicades a presentar novetats bibliogràfiques i materials interessants des del punt de vista educatiu. En aquest cas, i no podia ser d'una altra manera, tots els treballs ressenyats tenen alguna relació amb el tema central de la revista i hem volgut, a més, incloure un recull de recursos educatius a propòsit de Darwin, que ha preparat Sergio Mestre, assessor del Cefire de Castelló.

El consell de redacció, com altres vegades, vol agrair l'esforç de tots els col·laboradors, sense els quals, òbviament, aquest número no hauria estat possible i vol invitar tot el professorat a participar en els propers números, amb la preparació d'articles d'investigació o d'aplicació didàctica i amb la presentació de crítiques i ressenyes de materials d'interès per al món educatiu.

Finalment, des d'aquest pòrtic d'entrada, volem proposar una lectura crítica per tal de promoure el debat i la discussió, que són el motor del coneixement. Només així podrem activar la nostra capacitat de percepció i podrem gaudir d'un món en evolució constant. I podrem construir, modestament, la nostra pròpia, constant i silenciosa evolució.

El Consell de Redacció